

Олег Шамшур

Що Макрон привіз Україні від Путіна. Чи має французький президент якісь нові ідеї окрім виконання «Мінська»?

Візит президента Франції до України (другий за всю історію двосторонніх відносин) нарешті відбувся. Хотілося б вірити, що він був продиктований насамперед симпатією до нас та нашої держави на тлі реальної загрози нової російської інтервенції в Україну. Втім, будьмо реалістами.

<https://www.chasipodii.net/article/27676/>

Візит президента Франції до України (другий за всю історію двосторонніх відносин) нарешті відбувся. Хотілося б вірити, що він був продиктований насамперед симпатією до нас та нашої держави на тлі реальної загрози нової російської інтервенції в Україну. Втім, будьмо реалістами.

Вирішальну роль, на мою думку, зіграв розрахунок Емманюеля Макрона, що нинішня безпекова криза європейського масштабу дає йому можливість отримати кілька важливих політичних переваг. По-перше, сформуванню своє зовнішньополітичне «реноме» як лідера світового рангу, що майже одноособово запобіг військовому конфліктові в Європі або принаймні докладає до цього титанічних зусиль. По-друге, посилити свої претензії на вакантне місце «директора» Євросоюзу і сприяти реалізації амбітних планів французького головування у першому півріччі 2022 року в Європейській Раді.

Зокрема зробити Європу більш суверенною, «стратегічно автономною», здатною ефективно діяти в галузі безпеки та оборони. Виглядає переконливо, але чимало експертів вбачають у політичних меседжах французького президента (сюди слід додати й заклик до створення європейської армії) намагання створити силові структури, паралельні НАТО. Франція, фактично єдина військова потуга Євросоюзу, країна, котра має всі компоненти ядерного стримування, майже *by default* домінуватиме в європейських безпекових структурах, що дозволить їй зарезервувати для себе місце серед глобальних політичних гравців.

За Макроном, шлях до «суверенної Європи» проходить через побудову нової європейської архітектури безпеки на основі «європейської пропозиції», про яку він згадав у своєму виступі в Європейському парламенті.

Конкретний зміст цієї пропозиції — за винятком доволі загальних тез — невідомий, хоча саму ідею вперше було озвучено кілька років тому. В прес-релізі Єлисейського палацу напередодні перемовин у Москві та Києві відзначено намір Макрона «розпочати обговорення умов досягнення стратегічної рівноваги в Європі з тим, щоби досягти зниження ризиків і гарантувати безпеку на континенті».

У баченні самим Макроном нової системи безпеки в Європі є суттєвий для нас елемент — наголос на необхідності активного залучення до цього процесу Росії. При цьому президент Франції обстоює важливість підтримання з Росією стратегічного, але «вимогливого» діалогу. Зазначимо, що заяви про «вимогливість», відсутність наївності, розуміння авторитарного й агресивного характеру путінської Росії не дуже корелюють із

незмінно «чутливим» ставленням багатьох французьких політиків до російських інтересів та «історичних травм», що їх буцімто зазнав «великий народ» Росії після розпаду СРСР.

В інтерв'ю популярному тижневику «Журналь де діманш» Макрон сказав, що Росія має законне право порушувати питання своїх безпекових «занепокоєнь», а європейські держави мають ставитися до них із повагою й розуміти, що будь-яка домовленість із Росією не може бути «односторонньою», тобто має включати готовність до поступок із їхнього боку. Як поєднати такий підхід із повагою до міжнародного права та фундаментальних засад НАТО і ЄС, забезпечити єдність цих організацій у ставленні до агресивних дій Росії, він не пояснює. Хіба що зробивши виняток для України: наголошуючи в Москві на повазі до принципу «відчинених дверей», Макрон навів для прикладу ймовірне членство в НАТО Швеції та Фінляндії, свідомо оминувши, на мою думку, інших претендентів.

Саме Емманюеля Макрона президент Росії вважає своїм привілейованим, «якісним» співрозмовником. Уважно спостерігаючи за очними зустрічами двох лідерів, можна зробити висновок, що Путін добре вивчив свого французького віваві й розуміє, як маніпулювати — вдаючись до лестощів або психологічного пресингу — такими специфічними рисами його характеру як самовпевненість і віра у здатність переконати будь-якого співрозмовника.

У цьому сенсі дуже показовою була зустріч у Москві. Путін мав вигляд краще підготовленого, ретельно виписавши «хореографію» подій — від пішої прогулянки президента Франції аеропортом до структури пресконференції. Її Путін вправно використав для поширення російського пропагандистського нарративу щодо України та Заходу.

Макрон же, поряд із констатацією дуже загальних принципів, сконцентрувався на промоції «позитивних» елементів двосторонніх перемовин, яка супроводжувалася відірваними від реалій заявами про європейськість Росії та її відданість «суверенітетові і праву». Гнітюче враження посилювало його nereагування навіть на найганебніші пасажи кремлівського начальника на кшталт непричетності Росії до окупації Криму та порівняння Революції Гідності з «кривавим переворотом».

Неодноразово почули ми згадки про «внутрішньоукраїнський конфлікт» від Путіна і жодного разу про російську агресію проти України — з іншого боку. В Києві ж пролунало єдине пояснення концентрації російських військ на кордоні з Україною — протистояння з НАТО.

Коментуючи результати перемовин у Москві, західні ЗМІ акцентували на словах Путіна, що деякі з ідей Макрона можуть у майбутньому стати базою для спільних дій із метою деескалації ситуації. Згадували також «план Макрона», його фразу про зближення позицій сторін із деяких питань. Усе це було потрактовано як свідчення досягнення Росією та Францією певних домовленостей. Що відбулося насправді, неможливо визначити, не маючи інформації від осіб, дотичних до перемовин. Тимчасом зрозуміло, що і в Москві, і в Києві увагу перемовників було сконцентровано на виконанні мінських домовленостей. Цій тематиці присвятив чималу частину свого виступу французький президент, згадавши і про особливий статус, і про амністію. Саме від нього, до речі, ми теж дізналися, що законопроект про основи державної політики перехідного періоду було відкликано з ініціативи президента України. А в офісі президента нам досі казали, що це — неправда.

Відсутність транспарентності, майже герметична утаємниченість від громадськості та невіддільних учасників політичного процесу, на жаль, уже певний час є «маркою» української дипломатії на нормандсько-мінському напрямі. Це неприпустимо, оскільки стосується питань, котрі мають виняткове значення для сьогодення та майбутнього всього українського суспільства. Тим паче що ширма «конфіденційності» часто прикриває некомпетентність або сумнівні й неефективні рішення.

У таких умовах висновки про те, що реально відбулося впродовж останніх двох днів, доводиться робити, вдаючись до методу дедукції. І висновки ці не є вельми втішними. Російський лідер продовжує шантажувати Україну та її партнерів, відмовляючись виключити можливість нової російської інтервенції в Україну та погрожуючи застосувати ядерну зброю. Він наполягає на виконанні мінських домовленостей у єдино прийнятній для нього редакції — путінсько-сурковській, несумісній із національними інтересами України, та прямих контактах української влади з ватажками терористичних угруповань. Судячи із заяв Дмитрія Козака після останньої зустрічі політичних радників «четвірки» в Парижі, саме для отримання відповіді на цей мініультиматум проводитиметься зустріч у Берліні. Якщо це не так, хотілося б мати бодай загальну інформацію про порядок денний майбутнього засідання. Крім того, хочеться розраховувати, що «хотелкам» російської сторони буде протиставлено єдиний фронт України, Франції та Німеччини.

З огляду на агресивну поведінку Росії, в сучасній вибухонебезпечній ситуації відомий принцип Макрона, принцип політичного компромісу — «разом з тим», нескінченні і безрезультатні переговори з Росією — не може бути корисним ні для України, ні для європейської безпеки. Потрібна єдність демократичного світу, координація дій, а також застосування суперсанкцій та масштабне постачання зброї і військового обладнання. Прикро, що ні про санкції, ні про військову допомогу ми не почули під час візиту президента Франції до України. Принаймні в публічній його частині.

На цій песимістичній ноті можна було б зупинитись. Однак, попри написане вище, я хочу побажати Макрону удачі на президентських перегонах у Франції у квітні нинішнього року. Схоже, він має цілком вірогідні шанси бути переобраним, хоча офіційно ще не оголосив свою кандидатуру (від найближчих конкурентів у першому турі його відділяють 7–8%). Безперечно, це елемент його політичної гри, коли чинний президент хоче відокремити себе від решти претендентів як людина, котра зосереджена на реальних державних справах, а не займається політиканством. Візит до Москви і Києва з миротворчою місією вписується в цю концепцію.

Україні потрібна підтримка Франції, однієї з найвпливовіших європейських держав, із якою складається позитивна динаміка двосторонніх відносин. Утім, серед основних кандидатів на посаду президента Франції — конкурентів нинішнього французького очільника — домінують політики русофільського спрямування. На крайньому правому фланзі — вірна путінка Марін Ле Пен та Ерік Земур, який характеризує Путіна як «російського патріота», що захищає законні інтереси Росії і якого постійно провокують. Кандидатка від «республіканців» Валері Пекрес — близька до колишнього прем'єр-міністра Франсуа Фійона, який увійшов до складу правління двох великих російських нафтових компаній — обережніша, але й вона вважає, що «часи падіння Берлінського муру минули» і Франція не потребує альянсу зі Сполученими Штатами». Крайнє лівий Жан-Люк Меланшон засуджує підтримку Емманюелем Макроном територіальної цілісності України, а під час попередніх президентських перегонів виступав за перегляд кордонів у Європі.

Лише кандидат від екологів Яннік Жадо висловлює розчарування з приводу того, що президент Французької республіки не відвідав Києва раніше і приймав Владіміра Путіна, хоча це «не справило жодного впливу ні на його дипломатію, ні на його агресивність». А ось тут поставимо три крапки...